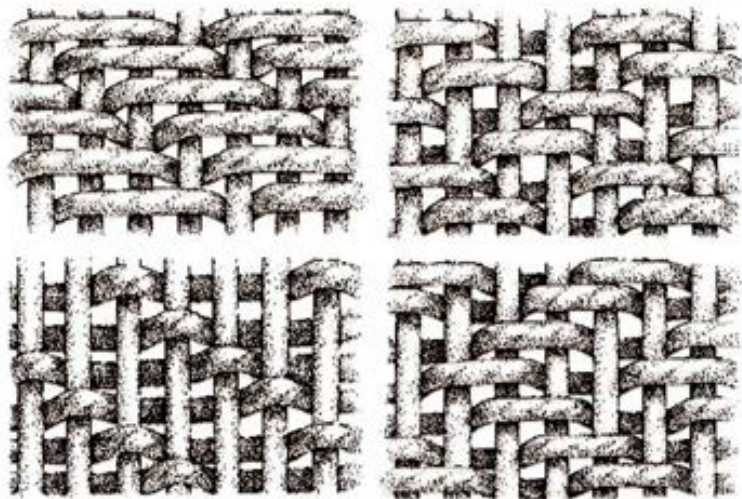

TKANÍ

METODY, VZORY A TRADICE
DÁVNÉHO UMĚNÍ

Christina Martinová

Christina Martinová
TKANÍ
METODY, VZORY A TRADICE DÁVNĚHO UMĚNÍ

Copyright © 2005 by Christina Martin

© Wooden Books Limited 2005

Published by Arrangement with Alexian Limited

Translation © Petr Holčák, 2021

Design and typeset by Wooden Books Ltd., Glastonbury, UK.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).

Z anglického originálu *Weaving: Methods, Patterns,
and Traditions of the Oldest Art*

přeložil Petr Holčák.

Odpovědná redaktorka Klára Soukupová.

Sazba a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

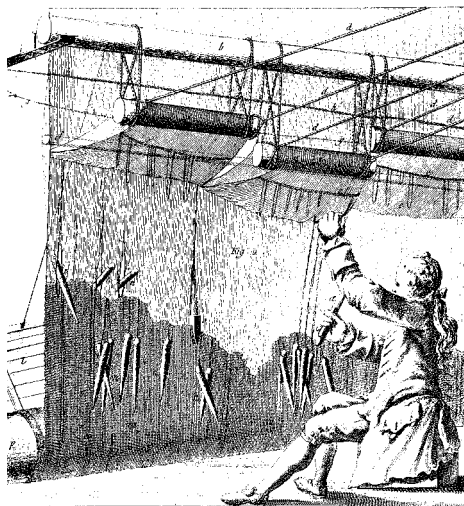
V roce 2021 vydalo nakladatelství Dokořán, s. r. o.,
Holečkova 9, 150 00 Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,
jako svou 1123. publikaci (364. elektronická).

ISBN 978-80-7675-038-8

TKANÍ

TECHNIKY, VZORY A TRADICE
NEJSTARŠÍHO Z UMĚNÍ

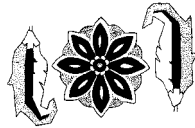

Napsala a ilustrovala

Christina Martinová

Věnováno Edith a Ronovi.

Děkuji tímto Britskému muzeu, Victoria and Albert Museum, prodejně skotského textilu Lochcarron Weavers v Ross-shire, Carol a přádlenám z Alston Hall, všem zručným tkalcům, tkadlenám a přádlenám, s nimiž jsem se setkala během rešerší k této knížce; děkuji i skvělému osazenstvu knihovny Parbold Library za veškerou pomoc, které se mi od nich dostalo.

Tkalcovský stav snů

Na stavu svůj vlastní svět tkám
svou tapiserii vážu ze snů,
v pokoji malém přebývám sám,
vládnou však zemi a oceánům
a planety ke mně chodí k ránu.

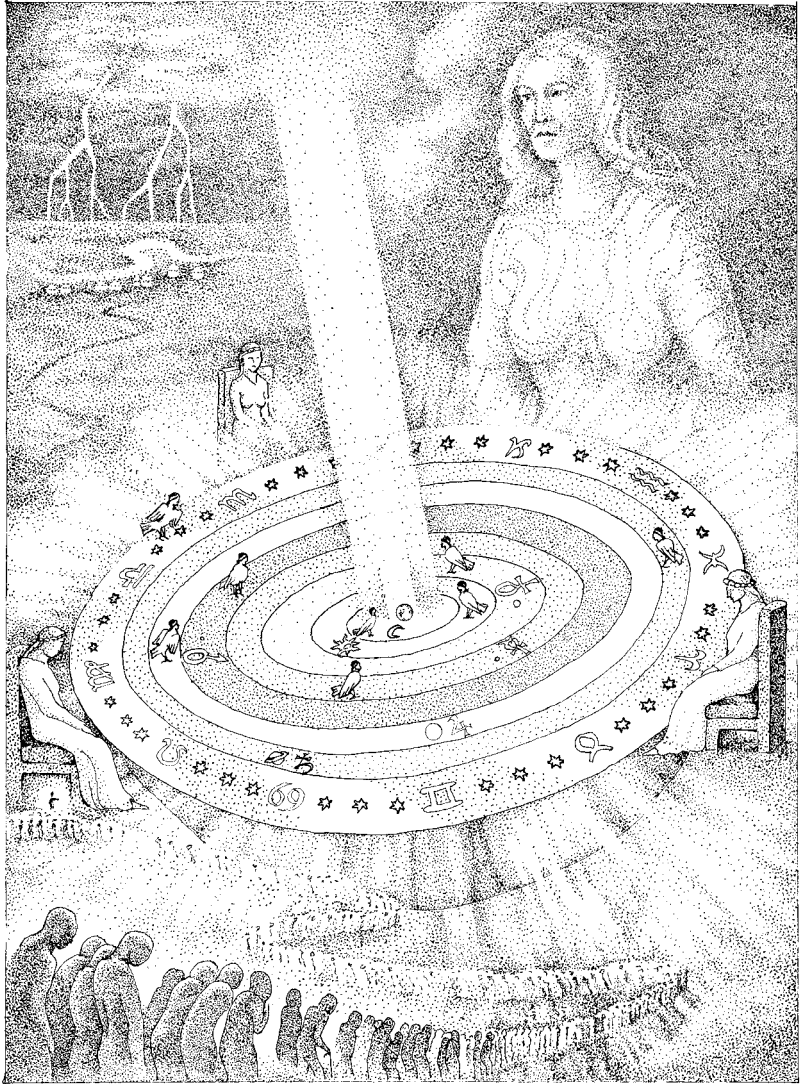
Vetkávám svůj život do rámu,
tkám si svou lásku, nit za nití;
svět venku střídá slávu i hanu,
říše se hrouť v krveprolití:
já tkám přes všechno vlnobití.

Jediný svět je svět mého snění
a tkaní je to jediné, co těší mě;
není snad svět tím, co se zdá a není?
Vždyť Bůh možná také, aniž to víme,
tká ze své samoty světy těšivé.

Arthur Symons

OBSAH

Úvod	1
Vlákno	2
Předení	4
Kolovraty	6
Barvení	8
Hlavní principy	10
Splétání	12
Pletence	14
Plátňová vazba	16
Kepry	18
Tartan	20
Atlas	22
Tkaní na karetkách	24
Tyčkový stav s bederním popruhem	26
Vertikální stav se závažími	28
Navažské tkalcovství	30
Tapiserie	32
Horizontální stav	34
Koberce a uzly	36
Koberce a jejich symbolika	38
Vzornice pro tkaní	40
Stolní a podnožkové stavy	42
Damažský stav	44
Ozdobné vazby	46
Třásně a jiná zakončení	48
Jednoduché stavy	50
Tradiční anglický stav	52
Stojanový stav	53
Variace plátňové vazby	54
Variace kepru	55
Ozdobné vazby	56
Barevné efekty	57
Slovníček	58

ÚVOD

V moderní době jsme ztratili spojení s magií a mysteriem tkaní. Výroba oděvů patří jak do materiální, tak metafyzické říše a ve většině tradičních kultur je považována za dar propůjčený nám na počátku stvoření, často v podobě ženské síly, zodpovědné za zrod lidského života v lůně.

V minulosti byl každý kousek tkaniny tkán z příze upředené na ručním vřetenu, což byl tvůrčí akt, nad nímž dnes můžeme jen žasnout. Není tedy divu, že šatům se připisovala velká moc. Oděv maorského náčelníka mohl zabít kohokoli, kdo by jej chtěl nosit, a Číňané stále věří, že přináší smůlu, když projdete pod sušícími se ženskými svršky. Šaty dovedou způsobit metamorfózu (javánský kouzelník v kouzelném sarongu se může přeměnit na tygra) a i dnes se na různé obřady chodí ve zvlášť k tomu určeném oděvu, který nemá nic společného s požadavky na teplo a pohodlí.

Předení je bohaté na symboliku a je hluboce spojeno s lidovými tradicemi všech národů a kultur. Platónova *Ústava* znázorňuje kosmos jako otáčející se vřeteno, v jehož středu stojí Země, a planety jsou rozmístěny v rozestupech na soustředných přeslenech (*naproti*); podobně si svět představují kolumbijstí Kogiové, jejichž svatyně připomínají vřetena, považovaná za symbol vesmíru. Jejich přízí jsou myšlenky a slunce točící se kolem světa přede vláknem života.

Tkaní lidé odedávna považovali za ústřední součást života, posvátný akt, který jsme v době masové výroby ztratili, byť oděv si i dnes, kdy se chceme oblékat podle poslední módy, uchovává alespoň světskou přitažlivost. Tato kniha má v úmyslu seznámit čtenáře s bohatou minulostí vláken, způsobů jejich spojování do tkanin a tradic s tím spojených.

VLÁKNO

o zvířatech a lidech

Ke tkaní se po věky používala řada druhů vláken. Ovce byly v jihozápadní Asii domestikovány počátkem 9. století př. n. l. a jejich šlechtěním se získávala vlna různých délek (zvaných *stapl*). Na produkci vlny zbohatlo mnoho zemí, například Babylonu se mimo jiné říkalo „země vlny“. Anglie v 17. století chránila své vlnářství zákazem nošení oděvů z bavlny a rubáše se zde musely šít výlučně z vlny.

Nejkvalitnější vlna patřila měsíčnímu božstvu, bohu pastýřů, a roundo se stříhalo v červnu při dorůstání měsíce. Pastevci byli pohřbíváni s kouskem ovčí vlny, aby mohli v den posledního soudu doložit, proč chyběli v kostele. Z vláken živočišného původu se ke tkaní vedle ovčí vlny používá i jemný kašmír z kašmírské kozy, hedvábí, vlna z alpaky, vlna z angorského králíka, velbloudí srst, a dokonce i psí chlupy.

Mezi tradiční rostlinná vlákna patří bavlna, která se v Indii využívá od doby kolem roku 2700 př. n. l. a získává se z chlupatého obrostu na semenech bavlníku; dále je to modrokvětý len, který – stejně jako konopí a juta – vytváří pod povrchem stonku *lýkové vlákno*. Egypťané věřili, že len stvořili bohové, a plátno, do nějž balili mumie, dosahovalo takové jemnosti, že obsahovalo až 84 lněných nití na cm².

Při spřádání lnu pomáhá vlhkost, proto se vlákno často vlhčí – to nám připomíná postavu kmotřičky s hluboce povislým dolním rtem z pohádky *Tři přádelny* od bratří Grimmů. Souvislosti s ženským principem najdeme ve folklorních tradicích řady zemí; když ženy sely, provozovaly tance, při nichž vysoko vykopávaly nohy a ukazovaly rostlinám své genitálie, aby podpořily jejich růst.

Z minerálních vláken jsou známa vlákna azbestová, z nichž měli čínští písaři odnímatelné rukávy, které bylo možné čistit opalováním. Zlatá vlákna byla používána již v době železné; král Herodes děsil přihlízející oděn do tuniky ze stříbrných vláken, v níž vypadal jako bůh.